

Marius Chivu

De veghe printre rafturi

Douglas Coupland, *Generația X. Povești pentru cultura cu accelerație*

Prin romanul său de debut din 1991, scriitorul canadian gay Douglas Coupland a reușit să impună culturii populare doi termeni de referință ai consumerismului postmodern: „McJob-ul” și „generația X”. Romanul său, urmat de „Trainspotting”-ul scoțianului Irvine Welsh (1993) și „Fight Club”-ul americanului Chuck Palahniuk (1996), a deschis seria romanelor cult ale anilor `90, așa-zisele „ficțiuni transgresionale” cu personaje antisociale și nihiliste care-și caută identitatea de sine într-o societate alienată mediatic și consumerist unde doar excesele – sexul, armele & drogurile – eliberează de tabu-urile și conformismele sociale.

Andy, naratorul, Dag și Claire sînt trei tineri de nici 30 de ani care locuiesc în bungalou-urile deșertului californian din Palm Springs. Sîntem la sfîrșitul anilor `80 și McJob-urile („slujbă cu leafă mică, reputație zero, demnitate nulă, beneficii minore, viitor canci, în sectorul serviciilor”), pop-cultura mall-ului, obsesia pentru corp, spiritualismele New Age definesc deja o lume tot mai comercial(izată) („producția în masă blochează alegerea”), o societate în care presiunea banilor și a succesului devin tot mai agresive. Cei trei provin din familii blazate sau disfuncționale, au vieți separate, însă trăiesc împreună, automarginalizați, ca într-un *menage à trois* social dincolo de orice atracție erotică („sexul e doar o scuză ca să te uiți adînc în ochii altei ființe umane”). Îi unesc disprețul pentru cariera și compromisurile sociale ale *yuppies*-ilor (middle-class-ul nord-american), oroarea pe care le-o inspiră uniformizarea și comercializarea vieții desfășurată între birou și mall, nevoia de răgaz și meditație, conștiința deșertăciunii într-o lume golită de sens („nu-i anormal să nu-ți dorești nimic”), tentația redescoperirii sinelui, cultul prieteniei.

Romanul este o suită de conversații autoironice, pline de umor sau nostalgie, între cei trei și prietenii lor, conversații în care fiecare își face cunoscute propriile reflecții, teorii și istorii, reale sau imaginare, în ideea că viața nu este altceva decît „o succesiune de mici momente cool izolate” ce trebuie povestite pentru a căpăta un sens. Deși nu lasă (prea mult) loc iluziei, romanul lui Coupland nu are nimic violent, iar comentariile care însoțesc cartea sub forma benzilor desenate, a sloganelor („Prefă-te că ești tu însuți!”, „Opriți Istoria!”, „Trebuie să alegi între durere și corvoadă!”, „Execută tracțiuni pentru IQ!” sau „Nostalgia e o armă!”) și a conceptelor ce descriu ironic viața generației X sînt foarte departe de discursul cinic și de filozofia întunecată din romanele alternative ale lui Palahniuk. Anexa statistică de la finalul romanului ce reproduce cifre reale arată însă că lumea se afla în pragul unor mari schimbări. Cum spuneam mai sus, era abia sfîrșitul anilor `80.